

Asia: VN/17928/2024

Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 29 pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

LIITO ry puoltaa esitystä mobiililaitteiden käytön rajoittamisesta oppitunneilla vain opettajan luvalla oppimistarkoituksiin tai rehtorin tai opettajan luvalla henkilökohtaiseen terveydenhoitoon. Terveysahoito lupa olisi hyvä määritellä tarkemmin tai antaa kirjallinen käyttöluva esim. määrätyn ajaksi kerrallaan. On kannatettavaa, että koulun tulee määrätä mobiililaitteiden säilytyksestä 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä työpäivän aikana muulloin kuin oppitunneilla. Kouluille on annettava mahdollisuus päättää mobiililaitteiden täyskiellosta eli välituntien, ruokailun ja siirtymien aikaisen käytön kieltämisestä. Tästä tulee kirjata lakiin nykyistä ehdotusta tarkemmin.

Jos käytön rajoittaminen kohdistuu vain oppitunteihin, on todennäköistä, että oppilaat maksimoivat ruutuajan tauoilla oppituntien välillä. Se ei edistä oppitunnista ja kognitiivisesta kuormituksesta palautumista ja haittaa keskittymiskykyä ja optimaalista oppimista sekä vähentää sosiaalista kanssakäymistä ja yhteisöllisyyden kehittymistä koulupäivän aikana. Välitunnin aikana olisi tärkeää, että oppilaat liikkuvat, virkistyvät ja palautuvat oppitunnista.

Lakia säädettäessä on mietittävä tarkkaan lapsen oikeuksia. Lapsen edun ensisijaisuus ja lapsen oikeus kehittymiseen korostuvat mobiililaitteista säädettäessä. Runsaan ruutuajan haitallisuus lapsen kehittyville aivoille tiedetään ja lapsen kyky säädellä omaa ruutu aikaansa on tutkimusten mukaan rajallinen. On aikuisten velvollisuus luoda lapselle sellainen arki ja oppimisympäristö, jossa kehittyminen ja hyvä elämä toteutuu sekä suojata häntä haitallisilta ilmiöiltä. On lapsen etu, että hän saa koulupäivän ajan keskittyä häiriöttömästi ajatteluun, oppimiseen ja vuorovaikutussuhteisiin sekä harjaantua arjen taidoissa. Mobiililaitteen jatkuva käyttö luo riippuvuuden, josta irtipääsemistä on mahdollista tukea mm. koulupäivän aikaisen käyttörajoitteen avulla.

Monissa Euroopan maissa on huomattavasti Suomea tiukempi käytäntö mobiililaitteiden käytöstä koulussa. Ulkomailla asuvat suomalaiset kertovat tiukemman käytännön olevan ehdottomasti lapsen

etu. Opiskelu, työrauha, sosiaalinen kanssakäyminen ja kokonaisvaltainen hyvinvointi on ulkomailla Suomea paremmalla tolalla.

Koulupäivän aikana rehtori ja opettajat vastaavat lapsen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista jo lainkin nojalla, eikä lapsen yleinen yhteydenpito koulupäivän aikana huoltajaan ole ennen mobiililaitteiden aikaakaan ollut välttämätöntä. Vanhemman koulupäivän aikaista lapsen huoltamista varten ei siis tarvita lievennyksiä mobiililaiterajoituksiin. Tarvittaessa yhteydenotto vanhempaan mahdollistetaan jo nyt ja on mahdollistettava myös tulevaisuudessa.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 36 d pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

LIITO ry puoltaa esitystä mobiililaitteen haltuunottamisoikeudesta. Muiden kiellettyjen esineiden ja aineiden kuten nikotiinituotteiden haltuunottoa varten tarvittava oppilaan laukun tutkimisoikeus tulisi kirjata lakiin. Tällä hetkellä kiellettyjen aineiden haltuunotto on vaikeaa ilman tutkimisoikeutta.

Onko teillä muita huomioita puhelimia ja muita mobiililaitteita koskeviin ehdotuksiin?

Lakiin on kirjattava rehtorin tai opettajan oikeus kerätä laitteet jo ennaltaehkäisevästi esim. kännykkäparkkiin.

Muiden nettiyhteydessä olevien laitteiden käytöstä koulupäivän aikana, kuten kannettavat tietokoneet on määrättävä samassa laissa sopivalla sanamuodolla. Kun mobiililaitteet kielletään, oppilaat etsivät lain porsaanreiän löytääkseen seuraavan ruudun, jota käyttää koulupäivän aikana rajattomasti.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 41 a-d ja 42 d pykäliin koskien aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa?

LIITO ry ei ota kantaa esitykseen.

Onko teillä muita huomioita aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa koskeviin ehdotuksiin?

Ei ole.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 2 pykälään koskien liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin?

LIITO ry puoltaa esitystä liikunnalliseen elämäntavan edistämisen lisäämisestä esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmiin. Opetussuunnitelmassa on jo useita kirjauksia liikunnallisen elämäntavan edistämistä mm. liikunta oppiaineen kohdalla ja yleisessä osassa. On hyvä täsmentää, mitä uudella kirjauksella käytännössä tarkoitetaan.

Vaikka liikkuminen on ihmiselle luontainen asia, digimaailman keskellä elävien lasten ja nuorten passiivinen elämäntapa ja vieraantuminen liikkumisesta sekä kehon luonnollisista reaktioista vaatii liikunnalliseksi elämäntavaksi muuttuakseen elämän eri osa-alueita kattavia ja systemaattisia

pitkäkestoisia toimenpiteitä. Ruutuajan rajoittaminen on yksi tärkeä asia fyysisesti aktiivisen elämän edistämisen ohella.

Tasa-arvo liikunnalliseen elämäntapaan kasvamisessa tapahtuu silloin, kun jokainen lapsi saa siihen tarvittavat eväät. Lain kirjauksen tulkinnassa ja toteutuksessa tulee huomioida koululiikunnan rooli liikkumaan kasvattamisen peruskivenä. Ainoastaan perusopetuksen kaikille yhteiset oppiaineet tavoittavat jokaisen lapsen ja nuoren, myös hyvinvointinsa kannalta liian vähän liikkuvat sekä erityisryhmät. Haastavassa yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa lasten kasvu ja kehitys on liian vähäisen liikkumisen vuoksi vaarassa, tulee panostaa liikuntakasvatukseen ammattilaisten työn ja oppiaineen vahvistamiseen. Kaikkea toimintaa, jolla on mahdollisuuksia lisätä koulupäivän aikaista aktiivisuutta on kannatettavaa edistää. Se ei kuitenkaan korvaa laadukasta liikuntakasvatusta, jota toteutetaan pääosin kasvatusalan ammattilaisten toimesta, ja parhaimmassa tapauksessa siihen erikoistuneiden aineenopettajien toimesta. Liikuntakasvatuksessa opitaan niitä välttämättömiä tietoja ja taitoja, jotka tukevat fyysisesti aktiivisen elämän ja elämänmittaisen liikunnan harrastamisen syntymistä. Jos koulupäivän aikaista liikkumista pyritään vahvistamaan pääasiassa oppilaille vapaaehtoisten toimenpiteiden kuten kerhojen ja välituntiliikunnan keinoin, vaikuttavuus jää vähäisemmäksi.

Liikunta oppiaineen avulla opitaan myös elämässä tarpeellisia tietoja, taitoja ja asenteita kuten toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen ja toisten auttaminen. Liikunnan opetuksen avulla oppilas saa eväitä terveytensä edistämiseen (OPS 2014). Liikuntatuntien vaikuttavuuteen panostamalla voidaan siis vastata tehokkaasti myös muihin ajankohtaisiin haasteisiin: nuorten mielenterveyden ongelmien lisääntymiseen ja sosiaalisten ongelmien, väkivallan ja kiusaamisen juurisyihin.

Lakiesityksen perusteluissa viitattiin tutkimuksiin koulupäivän aikaisen liikkumisen hyödyistä. Kaikenlainen liikkuminen edistää sekä hyvinvointia että oppimista. Liikunta oppiaine edistää kansainvälisten tutkimusten perusteella oppimista kattavammin kuin koulupäivään sisällytetty muu liikunta. OECD Future of education 2030 - Making physical education dynamic and inclusive for 2030 raportti toteaa, että lisäämällä fyysistä aktiivisuutta voidaan vaikuttaa osaan oppimista edistävästä kognitiivisista toiminnoista, mutta koulujen tulisi lisätä sekä liikunnan kokonaisuutena että koordinaatiivisia taitoja ja kognitiivisia toimintoja haastavaa liikuntasisältöä tehostaakseen kognitiivisten taitojen kehittymistä monipuolisesti. Tutkimus toteaa, että liikunta oppiaineena lisää tehokkaammin kognitiivista kehittymistä kuin liikunnan integroiminen oppiaineisiin tai välituntiaktiivisuus. Liikunnanopetuksen lisääminen hyödytti sekä matematiikan että lukemisen oppimista, kun taas liikunnan lisääminen muille oppitunneille tai liikuntavälitunteihin edisti ainoastaan matematiikan oppimista. Lähde: OECD Future of Education

On tärkeää tiedostaa, että pelkkää liikkeen lisääminen ei enää riitä lapselle liikunnalliseen elämäntapaan kasvamiseen. Olennaisinta on kaikilla toimenpiteillä edistää lapsen ja nuoren sisäistä liikuntamotivaatiota. Tutkimusten perusteella tiedetään, että liikuntamotivaatioon vaikuttaa eniten kolme tekijää: koettu pätevyys (taidot ja kehittyminen), yhteisöllisyys (ryhmän yhteenkuuluvuus) ja

koettu autonomia (mahdollisuus vaikuttaa). Lasten motoriset taidot ovat heikentyneet vähäisen liikkumisen johdosta, minkä vuoksi liikkuminen ja uusien taitojen oppiminen voi tuntua vaikealta. Se vaikuttaa pätevyyskokemukseen liikkumisen aikana. Digikeskeisen arjen myötä lasten ja nuoren tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat myös heikentyneet, mikä vaikeuttaa rakentavaa toimimista ryhmässä. Lisäksi digisukupolvien lisääntyneet kognitiiviset haasteet keskittymisen ja toiminnanohjauksen saralla vaikuttavat heidän kykyyn toimia itseohjautuvasti ja pitkäjänteisesti. Tämän valossa on täysin loogista, että nykynuorten liikuntamotivaatio on heikentynyt. Liikunnan merkitysten ja sen myötä liikuntasuhteen heikkeneminen sekä liikunnan esteiden lisääntyminen (LIITU 2022) lisää liikkumaan motivoitumisen haastetta entisestään.

Vaikuttavin keino lisätä motivaatiota ja pitkällä tähtäimellä fyysisen aktiivisuuden määrää on auttaa oppilasta ylittämään liikkumisen esteet, opettaa motorisia taitoja ja eriyttää tehtäviä oppilaan kykyjen mukaisesti sekä antaa valinnan mahdollisuuksia. Ohjaamalla ryhmän toimintaa rakentavaksi ja lisäämällä oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitoja voidaan myös vaikuttaa yhteenkuuluvuuden kokemukseen, ehkäistä kiusaamista ja vahvistaa sosiaalisia taitoja loppuelämää varten. Tämä kaikki vaatii erityistä pedagogista osaamista. On varmistettava, että liikunnallista elämäntapaa edistää koulussa motivoituneet ja osaavat kasvattajat, jotka ohjaavat liikuntatilanteita sosiaalisesti, psyykkisesti ja fyysisesti turvallisiksi. Liikunnanopettajan koulutus rakentuu liikuntataitojen didaktiikan lisäksi juuri kyseisten osaamisalueiden ympärille.

Vanhempien rooli liikunnalliseen elämäntapaan kasvattamisessa on keskeinen. Monipuolisella lapsen oman mielenkiinnon suuntaisella vapaa-ajan liikkumisella, aktiiviseen koulumatkaan ohjaamisella ja vanhempien esimerkillä on kaikkein suurin merkitys riittävän suuren toistojen ja myönteisten liikuntakokemusten määrän syntymiselle. Yhdessä perheenä liikkuminen edistää myös perheen yhteenkuuluvuutta ja vuorovaikutusta, mikä edistää kodin myönteistä kasvatus- ja toimintakulttuuria. Vanhempien luoman aktiivisen vapaa-ajan ja monipuolisella koulun liikuntakasvatuksen yhteisvaikutuksella saadaan aikaan pysyvää muutosta liikuntamotivaatioon ja fyysisen aktiivisuuteen. Koulun ja kodin yhteistyötä tulisi lisätä.

Onko teillä muita huomioita liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen?

Kaikkien lapsen elämässä olevien aikuisten fyysisesti aktiivisen arjen asenteen edistäminen on kannatettavaa. Toiminnallisen opetuksen didaktiikka tulisi olla sisällytetty kaikkiin opettajankoulutuksiin. Vanhemmat tarvitsevat aiempaa enemmän kasvatustukea liikunnallisen arjen edistämiseen kotona.

Tällä hetkellä perusopetuksen liikunnanopetuksen määrä (20 vvt) ei ole riittävä suhteessa liikkumisen haasteisiin valtakunnallisesti kaikissa lasten ja nuorten ikäluokissa, erityisesti 6-9.lk osalta. Perusopetuksen tuntimäärää on vähennetty vuodesta -93 radikaalisti (22-23:sta 18:aan ja vuonna 2012 nostettu 20:een) ja opetusta on siis edelleen vähemmän kuin aiemmin, vaikka lasten ja nuorten liikuntaosaaminen ja toimintakyky on heikentynyt merkittävästi. Myös toisen asteen oppilaiden vielä perusopetusikäisiä matalampi liikunta-aktiivisuus vaatii toimenpiteitä.

Liikunnanopetuksen määrää on lukiossa vuosien varrella laskettu viidestä pakollisesta opintojaksosta kahteen.

Liikunnanopetuksen määrää on Liikuntapoliittisessa selonteossa (2018, s.20-21) suunniteltu asteittain lisättävän 2020-luvulla. Kirjauksessa on mainittu, että on havaittu, että "Liikkuva koulu -ohjelman toimenpiteillä ei ole mahdollista saavuttaa riittävää fyysistä aktiivisuutta peruskoululaisten keskuudessa" sekä "koska urheiluseuratoiminnan puolella lajiharrastukset ovat yksipuolistuneet ja entistä nuorempina siirrytään harrastamaan vain yhtä lajia, tulee koululiikunnan lisäämiselle lisää perusteita." Liikunnan opetuksen lisääminen on jäänyt unholaan. Siihen tähtäävät toimenpiteet tulisi pikaisesti käynnistää.

Lähde: Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta

UNESCO suosittelee tuoreessa heinäkuussa 2024 julkaistussa raportissaan suositukset liikunnanopetuksen vähimmäismääräksi kaikkialla maailmassa. Suosituksen mukaan alakoulussa pitäisi olla liikuntaa vähintään 2 tuntia viikossa ja yläkoulussa vähintään 3 tuntia viikossa. Lähde: Unescon Global Status Report on Quality Physical Education. Osassa euroopan maita (esim. Unkari) liikunnanopetuksen määrää on nostettu viime vuosikymmenenä reilusti yli tuon suosituksen ja saavutetut tulokset lasten ja nuorten liikkumisen määrässä ja toimintakyvyn kohoamisessa ovat rohkaisevia.

Liikkuva koulu -ohjelman tavoite aktiivisuuden lisäämiseksi on kannatettava, mutta haasteena on sen toteutus. Toiminnallinen opetus olisi hyvä tapa vähentää istumista, mutta suuret luokkakoot ja oppilaiden lisääntyvät nepsy-oireet, oppimisen, sosiaalisten taitojen ja toiminnan ohjauksen vaikeudet haastavat toiminnallisen opetuksen toteuttamisen ja opettajan. Välituntiaktiivisuus olisi hyvä tapa lisätä päivän liikuntasaldoa, mutta se ei vapaaehtoisena liikuta kaikkia. Koulumatkaliikunta on hyvä tapa lisätä aktiivisuutta päivään. Siihen kasvattaminen on pitkälti vanhempien tehtävä koulun kanssa yhteistyössä.

Harrastamisen Suomen mallin haaste on ajoittuminen iltapäivään. Koulujen liikuntatunnit jatkuvat usein klo 16 saakka eikä kaikilla kouluilla silloin ole tarjota tiloja kerhokäyttöön. Liikuntapaikkarakentamisessa pitäisi keskittyä riittävän kokoisten liikuntatilojen rakentamiseen nimenomaan koulujen yhteyteen, ei muualle kuntaan kauas kouluista. Se ratkaisisi niin liikuntatunteja koskevan tilan puutteen kuin harrastustilojen paremman saatavuuden. Yhden lajin harrastaminen ei tuo tarvittavaa monipuolisuutta motoristen taitojen kehittymiseen, joka on keskeisessä roolissa niin liikuntamotivaation kuin terveen kasvun ja kehityksen perustana, joten se ei ole liikuttamisen toimenpiteenä riittävä. Monipuolisia liikuntakerhoja tulisi lisätä yhden lajin kerhojen sijaan.

MOVE-mittauksissa heikkoja tuloksia saaneiden oppilaiden liikuntaneuvonnan laatu pitää varmistaa valtakunnallisesti yhtenäisillä pätevyysvaatimuksilla, työn tavoitteiden kirjaamisella sekä liikuntaneuvojan koulutuksella tehtäväänsä. Neuvonnan sisältö ja laatu ei saa jäädä kunnan tai

neuvojan oman harkinnan varaan. Neuvonta olisi parhaassa tapauksessa linjassa liikunnanopetuksen OPS tavoitteiden kanssa.

Onko teillä lausuttavaa perusopetuslain säädöshuoltoa koskeviin ehdotuksiin?

Ei ole.

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[Peruopetuksen lakimuutos lausuntokooste.pdf](#)

Rautajoki Heidi
Liikunnan ja terveystiedon opettajat ry